

AKTUÁLNE OTÁZKY VÝUČBY RÍMSKEHO PRÁVA¹

Ivan HARAMIA

„Rímske právo súkromné sa pre svoj nesporný historický aj praktický význam vedecky a pedagogicky oddávna pestovalo na všetkých univerzitách civilizovaného sveta“². Je teda pochopiteľné, aby zavedenie nového študijného systému na Právnickej fakulte v Bratislave po novembri 1989 neobišlo ani tento predmet. Išlo o tieto tri základné aspekty:

- rozšírenie výučby na dva semestre,
- presunutie výučby z prvého do druhého a tretieho semestra,
- zaradenie rímskeho práva súkromného medzi predmety, z ktorých sa vykonáva štátna skúška.

Z hľadiska celého študijného systému patrí rímske právo do bloku A (teoreticko-historické disciplíny), na ktorý nadväzuje blok B (verejné právo) a blok C (súkromné právo). Už vyššie som uviedol, že rímske právo súkromné priradil nový štatút k predmetom, z ktorých je študent po splnení všetkých predpísaných podmienok povinný vykonať štátnu skúšku, pričom táto skúška v bloku A pozostáva ešte z teórie štátu a práva a dejín štátu a práva Českej a Slovenskej republiky. Samotná štátna skúška pozostáva z dvoch štádií: písomného a ústneho. Pokiaľ ide o písomnú časť, tá predstavuje prípadové štúdie, takže študenti sa musia zaoberať konkrétnymi právnymi problémami, pričom ústna odpoveď je zameraná predovšetkým na zistenie nadobudnutých teoretických vedomostí. Samozrejme, tejto forme skúšania prispôsobila **Katedra rímskeho práva** aj spôsob výučby. Uskutočňuje sa v troch základných rovinách. Ide o prednášky, praktické cvičenia a repetitória. Pozastavil by som sa pri druhej z uvedených foriem. Cvičenia majú výlučne praktickú podobu, takže pedagóg sa zaoberá so študentmi konkrétnymi skutkovými podstatami (tzv. *case law*). Takýmto spôsobom si študent môže presvedčivo overiť, nakoľko pochopil a zvládol odprednášanú materiu.

Pochopiteľne, spomínaný systém výučby vyžaduje tiež vhodnú modernú študijnú literatúru. Autori K. Rebro – P. Blaho pripravili novú učebnicu³, porovnateľnú

¹Tento príspevek byl přednesen na I. symposiu českých a slovenských právních romanistů v Brně 20. listopadu 1993.

²Blaho, P.: Súčasný stav a ciele právnej romanistiky v Československu, Zprávy Jednoty klasických filologů, Praha 20, 1–2, 1978, s. 33.

³Rebro, K. – Blaho, P.: Rímske právo súkromné, Bratislava 1991, 448 s.

so štandardnými učebnicami rímskeho práva súkromného v zahraničí⁴. Pre potreby praktických cvičení je k dispozícii cvičebnica⁵, obsahujúca skutkové podstaty právnych prípadov s praktickými ako aj teoretickými otázkami⁶. Pokiaľ ide o repetitória, sú nepovinné a výučba má prevažne praktickú podobu.

Nakoľko v bloku A pozitívne právne disciplíny nie sú obsahom výučby, plní tu rímske právo významnú funkciu oboznamovania sa s realizáciou a aplikáciou určitého konkrétneho právneho poriadku. Rímske právo tak zároveň predstavuje vynikajúcu školu právnického myslenia⁷, pričom úzko nadväzuje na získané poznatky z teórie štátu a práva. Výučba rímskeho práva súkromného má znamenať prostriedok ku štúdiu platného práva⁸, nakoľko mnohé inštitúty rímskeho práva sa v priebehu historického vývoja presvedčivo osvedčili, a stali sa súčasťou moderných kodifikácií občianskeho práva (ABGB, BGB, Code civil). To zároveň umožňuje aplikovať vo výučbe historicko-komparatívnu metódu, teda porovnávanie právnych inštitútov, ich obsah a funkciu v rámci rôznych historických období a rozdielnych sociálno-ekonomických podmienok.

V tejto súvislosti by som chcel poukázať ešte na niekoľko skutočností, ktoré v súčasnosti aktualizujú výučbu rímskeho práva súkromného na právnických fakultách, súvisiacich s vývojom zákonodarstva u nás. V rámci novej spoločenskej situácie prichádza okrem transformácie ekonomiky tiež k rozsiahlej reforme platného práva. V mnohých prípadoch je cieľom novej právnej úpravy odstránenie deformácií právneho poriadku. Často tento vývoj predstavuje návrat, avšak návrat pozitívny, k právnym inštitútom, ktoré poznalo rímske právo už pred dve tisíc rokmi. Jedným z najzreteľnejších príkladov pre toto konštatovanie bolo prijatie zákona o konkurze a vyrovaní⁹. Skutočnosť, ako opätovné začlenenie týchto osvedčených právnych inštitútov rímskeho práva do právneho poriadku znamená tiež možnosť zabezpečiť právnú istotu a stabilitu presvedčivo dokazujú už spomínané kodifikácie občianskeho práva, ktoré vo väčšej alebo menšej miere prevzali inštitúty rímskeho práva a sú v platnosti už desiatky, prípadne stovky rokov.

⁴Pozri napr. Hausmaninger, H. – Selb, W.: Römische Privatrecht, 6. verb. Aufl., Wien-Köln-Weimar 1991, 521 s.; Kaser, M.: Römische Privatrecht. Ein Studienbuch, 15. verb. Aufl., München 1989, 434 s.

⁵Blaho, P. – Hausmaninger, H.: Praktické štúdie z rímskeho práva, Wien-Bratislava 1993, 220 s.

⁶Z obdobných zahraničných publikácií pozri Benke, N. – Meissel, F. S.: Übungsbuch zum römischen Sachenrecht, 2. durchg. und erg. Aufl., Wien 1991, 188 s.; Übungsbuch zum römischen Schuldrecht, Wien 1992, 341 s. V oboch uvedených prípadoch ide o moderne spracované publikácie, obsahujúce výklad materiu ako aj praktické príklady s otázkami, teda vlastne akési spojenie učebnice a cvičebnice. ďalej napr. Hausmaninger, H.: Casebook zum römischen Sachenrecht, 7., durchg. und erg. Aufl., Wien 1993, 271 s.; Casebook zum römischen Vertragsrecht, 4., durchg. und erg. Aufl., Wien 1990, 382 s.

⁷Kupiszewski, H.: Prawo rzymskie a współczesność, Warszawa 1988, s. 215.

⁸Sohn, R.: Institutionen, Geschichte und System des römischen Privatrechts, 17. Aufl., bearb. von Ludwig Mitteis, München-Leipzig 1923, s. IV.

⁹Zákon č. 328/1991 Zb.

Pokiaľ ide o platný občiansky zákonník na Slovensku¹⁰; tiež už akcentuje mnohé rímskoprávne inštitúty. Prehľadný katalóg vzájomných interakcií OZ a rímskeho práva spracoval P. Blaho¹¹.

Prijímanie enormného množstva právnych predpisov a veľmi časté novelizácie v krátkej časovej amplitúde totiž k právnej stabilite spoločnosti a právnej istote občanov iste neprospievajú /PESSIMA TEMPORA, PLURIMAE LEGES/.

Rímske právo predstavuje tiež významný element historického a humanitného vzdelania¹², pričom spolu s kresťanstvom a klasickou antickou filozofiou ho možno zaradiť k prvkom, ktoré podstatnou mierou ovplyvnili vývoj moderného civilizovaného sveta. Aj z týchto dôvodov môžeme výučbu rímskeho práva považovať aj na konci 20. storočia za mimoriadne aktuálnu a pre budúceho právnika žiadúcu.

* * *

S U M M A R Y

Summary

The adoption of a new Statute of the Faculty of Law of the Komenský University in Bratislava after November 1989 resulted in accentuating the importance of the role of Roman private law as an academic subject. This fact brought about the publication of new textbooks and also the ranking of Roman law as one of the subjects under the compulsory state exam. Teaching of Roman law gives the students the possibility of familiarizing with the implementation and application of a legal system from the very beginning of their studies, taking into account the fact that Roman law may undoubtedly be ranked among the elements strongly influencing the development of modern civilizations.

¹⁰Zákon č. 40/1964 Zb.

¹¹Blaho, P.: O vzťahu občianskeho zákonníka k právu rímskemu, Acta Univ. Brunensis-Juridica. Spisy Práv. fak. Mas. Univ. v Brně (řada teoretická), sv. 112, Brno 1992, s. 17-25.

¹²Dielo a s. cit. v pozn. 6.